

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Confessio Fidei Exhibita Invictiss. Imp. Carolo V. Caesari
Avg. in Comicijs Augustæ. Anno M. D. XXX.**

Melanchthon, Philipp

Augsburg, 1535

VD16 C 4710

De Poenitentia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34184

dote inter Pastores, & fratres, qui tunc minime erant fratres, cum de regno confessionum belligerabatur. Nos igitur sentimus enumerationem peccatorum non esse necessariam Iure diuino, Idem placet Panormitano, & plerisque alijs eruditjs Iuris consultis. Nec uolumus imponere necessitatem conscientijs nostrorum per constitutionem illam, Omnis utriusque, de qua perinde iudicamus, ut de alijs traditionibus humanis, de quibus sentimus, quod non sint cultus ad iustificationem necessarij. Et hæc constitutio rem impossibilem præcipit, ut omnia peccata confiteamur. Constat autem plurima nos nec meminisse, nec intelligere, iuxta illud. Delicta quis intelligit?

Si sint boni Pastores, scient quatenus profit examine rudes, sed illam carnificinam Summistarum confirmare non uolumus, quæ tamen minus fuisset intollerabilis, si uerbum unum addidissent, de fide consolante, & erigente conscientias, Nunc de hac fide consequente remissionem peccatorum, nulla est syllaba, in tanta mole constitutionum, glosarum, Summarum, Confessionaliũ, Nusquam ibi Christus legitur, Tantum leguntur supputationes peccatorum. Et maxima pars consumitur in peccatis, contra traditiones humanas, quæ est uanissima. Hæc doctrina adegit multas pijs mentes ad desperationem, quæ non potuerunt acquiescere, quia sentiebant Iure diuino necessariam esse enumerationem, & tamen experiebantur impossibilem esse. Sed hærent alia non minora uitia in doctrina aduersariorum de pœnitentia, quæ iam recensebimus.

DE POENITENTIA.

IN articulo duodecimo probant primam partem, qua exponimus, Lapsis post Baptismum contingere posse remissionem peccatorum, quocumque tempore, & quotiescunque conuertuntur. Secundam partem damnant, in qua pœnitentiæ partes dicimus.

R 3.

esse contritionem & fidem. Negant fidem esse alteram partē poenitentiae. Quid hic Carole Cæsar inuictissime faciamus? Hęc est propria uox Euangelij, q̄ fide consequamur remissionem peccatorum. Hanc uocem Euangelij damnant isti scriptores confutationis. Nos igitur nullo modo assentiri confutationi possumus. Non possumus saluberrimam uocem Euangelij, & plenam consolationis damnare. Quid est aliud negare, q̄ fide consequamur remissionem peccatorum, quam contumelia afficere sanguinem & mortem Christi? Rogamus igitur te Carole Cæsar Inuictissi, ut nos de hac re maxima, quę præcipuum Euangelij locum, quę ueram Christi cognitionem, quę uerum cultum Dei continet, patienter ac diligenter audias & cognoscas. Comperient enim omnes boni uiri, nos in hac re præcipue docuisse uera, pia, salubria, & necessaria uniuersę Ecclesię Christi. Comperient ex scriptis nostrorum plurimum lucis accessisse Euangelio, & multos perniciosos errores emendatos esse, quibus antea obruta fuit doctrina de poenitentia, per Scholasticorum & Canonistarum opiniones.

Ac priusquam accedimus ad defensionem nostrę sententię, hoc præfandum est. Omnes boni uiri, omniũ ordinum ac Theologici ordinis etiam, haud dubie fatentur, ante Lutheri scripta, confusissimam fuisse doctrinam poenitentię. Extant libri Sententiariorum, ubi sunt infinitę quęstiones, quas nulli Theologi unquã satis explicare potuerunt. Populus neq̄ rei summam complecti potuit, nec uidere quę præcipue requireretur in poenitentia, ubi quærenda esset pax conscientię. Prodeat nobis aliquis ex aduersarijs, qui dicat, quando fiat remissio peccatorum. Bone Deus, quantę tenebrę sunt. Dubitant, utrũ in attritione, uel in contritione fiat remissio peccatorum. Et si sit propter contritionē, quid opus est Absolutione, quid agit potestas clauium, si peccatũ iam est remissum? Hic uero multo magis etiam sudant, & potestatem clauium impie extenuant, Alij somniant potestate clauium non

remitti culpam, sed mutari poenas aeternas, in temporales. Ita saluberrima potestas, esset ministerium non uitae, & spiritus, sed tantum irae, & poenarum. Alij uidelicet cautiores fingunt potestate clauium remitti peccata, coram Ecclesia, non coram Deo. Hic quoque perniciosus error est. Nam si potestas clauium non consolatur nos coram Deo, quae res tandem reddet pacatam conscientiam: Iam illa sunt magis etiam perplexa. Docent nos contritione mereri gratiam. Vbi si quis interroget, quare Saul, Iudas, & similes non consequantur gratiam, qui horribiliter contriti sunt, Hic de fide, & de Euangelio respondendum erat, quod Iudas non crediderit, non erexerit se Euangelio & promissione Christi. Fides enim ostendit discrimen inter contritionem Iudae & Petri. Verum aduersarij de lege respondent, quod Iudas non dilexerit Deum, sed timuerit poenas. Quando autem territa conscientia, praesertim in serijs, ueris, & illis magnis terroribus, qui describuntur in Psalmis ac Prophetis, & quos certe degustant isti, qui uere conuertuntur, iudicare poterit, Vtrum Deum propter se timeat, an fugiat aeternas poenas. Hi magni motus literis & uocabulis discerni possunt, re ipsa non ita diuelluntur, ut isti suaues Sophistae somniant. Hic appellamus iudicia omnium bonorum & sapientum uirorum, Hi haud dubie fatebuntur has disputationes apud aduersarios perplexissimas & intricatissimas esse. Et tamen agitur de re maxima, de praecipuo Euangelij loco, de remissione peccatorum. Tota haec doctrina de his quaestionibus, quas recensuimus, apud aduersarios plena est errorum & hypocrisis, & obscurat beneficium Christi, potestatem clauium, & iustitiam fidei.

Haec fiunt in primo actu, Quid cum uetum est ad Confessionem? Quantum ibi negocij est in illa infinita enumeratione peccatorum, quae tam magna ex parte consumitur in traditionibus humanis. Et quo magis crucientur bonae mentes, fingunt hanc enumerationem esse Iuris diuini. Et cum ipsam enumerationem exigant, praetextu Iuris diuini, interim de absoluteione quae uere est Iuris di-

uini frigide loquuntur. Fingunt ipsum sacramentum ex opere operato conferre gratiam sine bono motu utentis, de fide apprehendente absolutionem, & consolante conscientiam, nulla sit mentio. Hoc uere est quod dici solet ἀπίστου πρό τῶν μυστηρίων. Restat tertius actus de satisfactionibus, Hic uero habet confusissimas disputationes. Fingunt aeternas poenas, mutari in poenas purgatorij, Et harum partem remitti potestate clauium, partem docent redimendam esse satisfactionibus. Addunt amplius, quod oporteat satisfactiones esse opera supererogationis, & haec constituunt in stultissimis obseruationibus, uelut in peregrinationibus, Rosarijs, aut similibus obseruationibus, quae non habent mandata Dei, Deinde, sicut purgatorium satisfactionibus redimunt, Ita excogitata est ars redimendi satisfactiones, quae fuit questuosissima. Vendunt enim indulgentias, quas interpretantur esse remissiones satisfactionum. Et hic questus non solum ex uiuis, sed multo amplior est ex mortuis. Neque solum indulgentijs, sed etiam sacrificio Missae redimunt satisfactiones mortuorum, denique infinita res est, de satisfactionibus. Inter haec scandala, non enim possumus enumerare omnia, & doctrinas daemioniorum, iacet obruta doctrina de iustitia fidei in Christum, & de beneficio Christi. Quare intelligunt omnes boni uiri, utiliter & pie reprehensam esse doctrinam Sophistarum & Canonistarum, de poenitentia. Nam haec dogmata aperte falsa sunt, & non solum aliena a scripturis sanctis, sed etiam ab Ecclesiasticis patribus.

- 1 Quod per bona opera extra gratiam facta mereamur ex pacto diuino gratiam.
- 2 Quod per attritionem mereamur gratiam.
- 3 Quod ad deletionem peccati, sola detestatio criminis sufficiat
- 4 Quod propter contritionem, non fide in Christum, consequamur remissionem peccatorum.
- 5 Quod potestas clauium ualeat ad remissionem peccatorum, non coram Deo, sed coram Ecclesia.

6 Quod

De satisfactionibus

purgatorij

Indulgentijs

VI. Quod potestate clauium non remittantur peccata coram deo, sed q̄ sit instituta potestas clauium, ut mutet pœnas æternas in temporales, ut imponat certas satisfactions conscientijs, ut instituat novos cultus, & ad tales satisfactions & cultus obliget conscientias.

VII. Quod enumeratio delictorum in confessione, de qua præcipiunt aduersarij, sit necessaria iure diuino.

VIII. Quod Canonice satisfactions, necessariae sint ad pœnam purgatorij redimendam, aut profint tanquam compensatio ad tollendam culpam. Sic enim imperiti intelligunt.

IX. Quod susceptio sacramenti pœnitentiæ, ex opere operato, sine bono motu utentis, hoc est, sine fide in Christum, confert gratiam.

X. Quod potestate clauium per indulgentias liberentur animæ ex purgatorio.

XI. Quod in reseruatione casuum, non solum pœna Canonica sed etiam culpa reseruari debeat in eo, qui uere conuertitur.

Nos igitur ut explicaremus pias conscientias ex his Labyrinthis Sophistarum, constituimus duas partes pœnitentiæ, uidelicet contritionem, & fidem. Si quis uolet addere tertiam, uidelicet, dignos fructus pœnitentiæ, hoc est, bona opera sequentia conuersionem, non refragabimur. Neq̄ ignoramus quod uocabulum pœnitentiæ Grammaticis significet, improbare id quod antea probabamus. Id magis quadrat ad cōtritionem, q̄ ad fidem. Sed nos hic docendi causa, pœnitentiam totam conuersionem intelligimus, in qua duo sunt termini, mortificatio & uiuificatio. Nos uocamus usitatis nominibus contritionem & fidem.

De contritione præcidimus illas ociosas & infinitas disputationes, quando ex dilectione dei, quando ex timore pœnæ dolemus. Sed dicimus contritionem esse ueros terrores conscientiae, quæ deum sentit irasci peccato & dolet se peccasse. Et hæc contritio ita fit, quando uerbo dei arguuntur peccata, quia hæc est sum-

Two parts pœnitentiæ. Contritio. et fides

Summa euangelij

In ultimo

Ps. 37.

Ps. 6.

Ps. 38.

ma prædicationis euangelij, Arguere peccata, & offerre remissionem peccatorum, & iustitiam propter Christum, & spiritum sanctum, & uitam æternam, & ut renati beneficiamus. Sic completur summam euangelij Christus, cum ait Lucae ultimo, Prædicari in nomine meo poenitentiam et remissionem peccatorum inter omnes gentes. Et de his terroribus loquitur scriptura, ut Psal. 37. Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, Sicut onus graue, grauatae sunt super me &c. Afflictus sum & humiliatus sum nimis, Rugiebã a gemitu cordis mei. Et Psal. 6. Miserere mei domine, quoniã infirmus sum, Sana me domine, quoniam conturbata sunt ossa mea, Et anima mea turbata est ualde, et tu domine usq; quo: Et Esa. 38. Ego dixi in dimidio dierum meorum uadam ad portas inferi, Sperabam usq; ad mane. Quasi leo sic contriuit omnia ossa mea. In his terroribus sentit conscientia irã dei aduersus peccatũ, quæ est ignota securis hominibus secundum carnem ambulantibus. Videt peccati turpitudinem, & serio dolet se peccasse, etiam fugit interim horribilem iram dei, quia nõ potest eam sustinere humana natura, nisi sustentetur uerbo dei. Ita Paulus ait, Per legem legi mortuus sum. Lex enim tantum accusat & terret conscientias. In his terroribus aduersarij nostri nihil de fide dicunt. Ita tantum proponunt uerbum, quod arguit peccata. Quod cum solum traditur, doctrina legis est, non euangelij. His doloribus ac terroribus dicunt homines mereri gratiam, si tamen diligunt deum. At quomodo diligent deum homines in ueris terroribus, cum sentiunt horribilem & inexplicabilem humana uoce iram dei? Quid aliud nisi desperationem docent, qui in his terroribus tantum ostendunt legem?

Nos igitur addimus alteram partem poenitentia de fide in Christũ, quod in his terroribus debeat conscientijs proponi euangelium de Christo, in quo promittitur gratis remissio peccatorũ de Christo. Debent igitur credere, q̄ propter Christum gratis remittuntur ipsis peccata. Hæc fides erigit, sustet, & uiuificat cõ

tritos, iuxta illud, Iustificati ex fide pacē habemus. Hæc fides con-
sequitur remissionem peccatorum. Hæc fides iustificat corā deo,
ut idem locus testatur. Iustificati ex fide. Hæc fides ostendit discri-
men inter contritionē Iudæ & Petri, Saulis & Dauidis. Ideo Iu-
dæ & Saulis contritio non prodest, quia non accedit ad eam hæc
fides apprehendens remissionem peccatorum donatam propter
Christū. Ideo prodest Dauidis aut Petri contritio, quia ad eam fi-
des accedit, apprehendens remissionem peccatorum donatā pro-
pter Christum. Nec prius dilectio adest, quam sit facta fide recon-
ciliatio. Lex enim non fit sine Christo, iuxta illud, Per Christum
habemus accessum ad deum. Et hæc fides paulatim crescit, & per
omnem uitam luctatur, cum peccato, ut uincat peccatum & mor-
tem. Cæterū fidem sequitur dilectio, ut supra diximus. Et sic cla-
re definiri potest filialis timor, talis pavor qui cum fide cōiunctus
est, hoc est, ubi fides consolatur & sustentat pauidum cor. Seruis-
simum timor, ubi fides non sustentat pauidum cor.

Porro potestas clauium administrat & exhibet euangelium
per absolutionem, quæ est uera uox euangelij, ita & absolutionē
complectimur, cum de fide dicimus, quia fides est ex auditu, ut
ait Paulus. Nam audito euangelio, audita absolutione, erigitur
& concipit consolationem conscientia. Et quia deus uere per uer-
bum uiuificat, clauis uere coram deo remittunt peccata, iuxta il-
lud, Qui uos audit, me audit. Quare uoci absoluentis, non secus
ac uoci de cælo sonanti credendum est. Et absolutio proprie dici
potest sacramentum pœnitentiæ, ut etiam Scholastici theologi
eruditiores loquuntur. Interim hæc fides in tentationibus multis
pliciter alitur per euangelij sententias, & per usum sacramentorū.
Hæc enim sunt signa Noui testamenti, hoc est, signa remissionis
peccatorum. Offerunt igitur remissionem peccatorum, sicut cla-
re testatur uerba cœnæ domini. Hoc est corpus meum quod pro
uobis traditur. Hic est calix noui testamenti &c. Ita fides concipitur
& confirmatur per absolutionem, per auditum Euangelij,

absolutio d.

per usum sacramentorum, ne succumbat, dum luctatur cum ter-
roribus peccati & mortis.

Hæc ratio pœnitentiæ plana & perspicua est, & auget digni-
tatem potestatis clauium, & sacramentorum, & illustrat benefi-
cium Christi, docet nos uti mediatore ac propitiatore Christo.

Sed quia cōfutatō damnat nos, q̄ has duas partes pœnitenti-
æ posuerimus, ostendendum est, q̄ scriptura in pœnitentiā, seu
conuersione impij ponat has præcipuas partes. Christus enim in-
quit, Matth. 11. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati es-
tis, & ego reficiam uos. Hic duo membra sunt, labor & onus si-
gnificant contritionem, pauores & terrores peccati & mortis. Ve-
nire ad Christum, est credere, q̄ propter Christum remittantur
peccata, cum credimus, uiuificantur corda spiritu sancto, per uer-
bum Christi. Sunt igitur hic duæ partes præcipuæ, contritio &
fides. Et Marci primo Christus ait, Agite pœnitentiam, & credite
euangelio. Vbi in priore particula arguit peccata, in posteriore
consolatur nos, & ostendit remissionem peccatorum. Nam crede-
re euangelio, non est illa generalis fides, quam habent & diaboli
sed proprie est credere remissionem peccatorum propter Christum
donatam. Hæc enim reuelatur in euangelio. Videtis & hic duas
partes coniungi, Contritionem, cum arguuntur peccata, Et fidem,
cum dicitur credite euangelio. Siquis hic dicat Christum cōplecti
etiam fructus pœnitentiæ, seu totam nouam uitam, non dissentis-
emus. Nam hoc nobis sufficit, q̄ hæ partes præcipuæ nominantur
contritio & fides.

Paulus fere ubiq̄ cum describit conuersionem seu renouatio-
nem, facit has duas partes, Mortificationem & Viuificationem,
ut Colofs. 2]. In quo circumcisi estis circumcisione non manu fa-
cta, uidelicet expoliatione corporis peccatorum carnis. Et pos-
tea, in quo simul resuscitati estis per fidem efficaciam dei. Hic duæ
sunt partes, Altera est expoliatio corporis peccatorum, Altera
est resuscitatio per fidem. Neq̄ hæc uerba, mortificatio, uiuifica-

Matth. 11.

Venire ad Christum est

credere

Colof. 2.

tio, expoliatio corporis peccatorum, resuscitatio, Platonice intelligi debent de simulata mutatione, Sed mortificatio significat ueros terrores, quales sunt morientium, quos sustinere natura non posset, nisi erigeretur fide. Ita hic expoliationem corporis peccatorum uocat, quā nos dicimus usitate contritionē, quia in illis doloribus concupiscentia naturalis expurgatur. Et uiuificatio intelligi debet, non imaginatio Platonica, sed consolatio quæ uere sustentat fugientem uitam in contritione. Sunt ergo hic duæ partes, contritio & fides. Quia enim conscientia nō potest reddi pacata, nisi fide. Ideo sola fides uiuificat, iuxta hoc dictum. Iustus ex fide uiuet.

Et deinde in Colossensibus inquit Christum delere Chirographum quod per legem aduersatur nobis. Hic quoque duæ sunt partes Chirographum, & deletio Chirographi. Est autē Chirographum conscientia arguens & condemnans nos, Porro lex est uerbum quod arguit & cōdemnat peccata. Hæc igitur uox quæ dicit, Peccaui Domino, sicut Dauid ait, est Chirographum. Et hanc uocem impij & securi homines nō emittunt serio, Nō enim uident, non legunt scriptam in corde sententiam legis. In ueris doloribus ac terroribus cernitur hæc sententia. Est igitur Chirographum ipsa contritio, condemnans nos. Delere Chirographum est tollere hanc sententiam condemnationis ex animo, & sententiam insculpere, qua sentiamus nos liberatos esse, ab illa condemnatione. Est autem fides, noua illa sententia, quæ abolet priorem sententiam, & reddit pacem & uitam cordi.

Quamquam quid opus est multa citare testimonia, cū ubique obuia sint in scripturis. Psalmo. 117. Castigans castigauit me Dominus, & morti nō tradidit me, Psalmo, 118. Defecit anima mea præ angustia, Confirma me uerbo tuo, Vbi in priore membro continetur contritio, in secundo modus clare describitur quomodo in contritione recreemur, scilicet uerbo Dei quod offert gratiam, Id sustentat & uiuificat corda, Et. 1. Regum. 2. Dominus mortis

mortificatio s̄

expoliatio corp̄

uiuificatio

Chirographum s̄

lex est

fides est

ps. 117.

ps. 118.

1. Regum. 2.

Esaia. 28.

ficat, & uiuificat, deducit ad inferos, & reducit. Horum altero significatur contritio, altero significatur fides. Et Esaia. 28. Dominus irascetur, ut faciat opus suum. Alienum est opus eius, ut operetur opus suum, Alienum opus Dei uocat, cum terret, quia dei proprium opus est uiuificare & consolari. Verum ideo terret, inquit, ut sit locus consolationi, & uiuificationi, quia secura corda & non sentientia iram Dei fastidiunt consolationem. Ad hunc modum solet scriptura hæc duo coniungere, terrores & consolationem, ut doceat hæc præcipua membra esse in poenitentia contritionem, & fidem consolantem & iustificantem. Neque uidemus quo modo natura poenitentiae clarius & simplicius tradi possit. Hæc enim sunt duo præcipua opera Dei in hominibus perterrefacere & iustificare ac uiuificare perterrefactos. In hæc duo opera distributa est uniuersa scriptura. Altera pars lex est quæ ostendit, arguit & condemnat peccata. Altera pars Euangelium, hoc est promissio gratiæ in Christo donatæ, & hæc promissio subinde repetitur in tota scriptura, primum tradita Adæ, postea Patriarchis, deinde a Prophetis illustrata. Postremo prædicata & exhibita a Christo inter Iudæos, & ab Apostolis sparsa in totum mundum. Nam fide huius promissionis sancti omnes iustificati sunt, non propter suas attritiones, uel contritiones. Et exempla ostendunt similiter has duas partes. Adam obiurgatur post peccatum, & perterrefit. Hæc fuit contritio, Postea promittit Deus gratiam, dicit futurum semen, quo destruetur regnum diaboli, mors & peccatum, Ibi offert remissionem peccati. Hæc sunt præcipua, Nam & si postea additur poena, tamen hæc poena non meretur remissionem peccati. Et de hoc genere poenarum paulo post dicemus. Sic Dauid obiurgatur a Nathan & perterrefactus inquit, Peccavi Domino. Ea est contritio. Postea audit absolutionem, Dominus sustulit peccatum tuum, Non morieris. Hæc uox erigit Dauidem, & fide sustentat, iustificat, & uiuificat eum. Additur & hic poena, sed hæc poena non meretur remissionem peccatorum, Nec

semper adduntur peculiare poenae, sed haec duo semper existere in poenitentia oportet, contritionem & fidem, ut Lucae. 7. *Mulier peccatrix uenit ad Christum lachrymans. Per has lachrymas agnoscitur contritio. Postea audit absolutionem, Remittuntur tibi peccata, Fides tua saluam te fecit, uade in pace. Hec est altera pars poenitentiae, fides quae erigit & consolatur eam. Ex his omnibus apparet pijs lectoribus, nos eas partes poenitentiae ponere, quae proprie sunt in conuersione, seu regeneratione & remissione peccati. Fructus digni & poenae sequuntur regenerationem & remissionem peccati. Ideoque has duas partes posuimus, ut magis conspici fides possit, quam in poenitentia requirimus. Et magis intelligi potest, quid sit fides, quam praedicat Euangelium, cum opponitur contritioni, ac mortificationi.*

Et ut totus orbis terrarum uideat, quanta sit inscitia uerae pietatis in nostris Criticis, qui confutationem scripserunt, addemus & Bernardi sententiam, qui profus ad eundem modum coniungit haec duo membra in poenitentia, contritionem & fidem, sicut nos coniungimus. Verba sunt haec in sermone tertio de annunciatione. Audiam fac mihi mane misericordiam tuam, quia in te speraui Domine. Sola nimirum spes apud te miserationis locum obtinet, nec oleum misericordiae, nisi in uase fiduciae ponis. Sed est infidelis fiducia, solius utique maledictus capax, cum uidelicet in spe peccamus. Quanquam nec fiducia illa dicenda sit, sed insensibilitas quaedam & dissimulatio perniciosa. Quae enim fiducia est ei qui periculum non attendit, aut quod sibi timoris remedium, ubi nec timor sentitur, nec materia ipsa timoris? Fiducia solatium est, nec eget ille solatio qui letatur cum male fecerit & in pessimis rebus magis exultat. Rogemus itaque fratres responderi nobis quantas habeamus iniquitates & peccata, scelera nostra & delicta nobis desideremus ostendi. Scrutemur uias nostras & studia nostra periculaque uniuersa uigili intentione pensemus. Dicat quisque in pauore suo, uadam ad portas inferi, ut iam non nisi in sola

Bernardus

Dei misericordia respiremus. Hæc uera hominis fiducia est, a se deficientis, & innitentis domino suo. Hæc inquam uera fiducia est, cui misericordia non denegatur, Propheta testante. Bene placitum est domino super timentes eum, & in his qui sperant super misericordia eius. Nec parua utiq; suppetit nobis, in nobis quidẽ causa timoris, in ipso autem causa fiduciæ. Hactenus Bernardus, cuius sententiam propterea etiam non inuiti retulimus, ut uideant lectores, quomodo fidem hic intelligamus de fiducia misericordiæ, quæ erigit & consolatur perterrefactos, quam iste recte fiduciam appellat. Et hæc clare conspici potest, cum sit Antithesis terrorum & consolationis. Sicut hic Bernardus uult in hominibus existere cognitionem peccatorum, seu contritionem, seu terrores, Et uult accedere fiduciam quæ erigat in contritione.

Sed quia aduersarij nominatim hoc damnant, q̄ dicimus homines fide consequi remissionem peccatorum, addemus paucas quasdam probationes, ex quibus intelligi poterit, remissionẽ peccatorum contingere, non ex opere operato propter contritionẽ, sed fide illa speciali, qua unusquisq; credit sibi propter Christum remitti peccata. Nam hic articulus præcipuus est, de quo digladiamur cum aduersarijs, & cuius cognitionem ducimus maxime necessariam esse Christianis omnibus. Cum autem supra de iustificatione, de eadem re satis dictum uideatur, hic breuiores erimus. Sunt enim loci maxime cognati, doctrina poenitentia, & doctrina iustificationis.

Aduersarij, cum de fide loquuntur, & dicunt eam præcedere poenitentiam, intelligunt fidẽ, non hanc quæ iustificat, Sed quæ in genere credit Deum esse, poenas propositas esse impijs &c. Nos præter illam fidem, requirimus, ut credat sibi quisq; propter Christum remitti peccata. De hac fide speciali litigamus, & opponimus eam opinioni, quæ iubet confidere non in promissione Christi, sed in opere operato contritionis, cõfessionis & satisfactionum &c. Hæc fides ita sequitur terrores, ut uincat eos & reddat
pacatam

pacatam conscientiam. Huic fidei tribuimus, q̄ iustificet & regeret, dum ex terroribus liberat, & pacem, gaudiū, & nouam uitam in corde parit. Hanc fidem defendimus uere esse necessariam ad remissionem peccatorum, ideo ponimus inter partes poenitentiae seu conuersionis. Nec aliud sentit ecclesia Christi, etiamsi aduersarij nostri reclamant.

Principio autem interrogamus aduersarios, Vtrum absolutio nem accipere, pars sit poenitentiae nec ne? Quod si a confessione separant, ut sunt subtiles in distinguendo, nō uidemus quid proficit confessio sine absoluteione. Sin autem non separant a confessione acceptionē absoluteionis, necesse est eos sentire, q̄ fides sit pars poenitentiae, quia absolutio non accipitur nisi fide. Quod autem absolutio non accipiatur nisi fide, ex Paulo probari potest; qui docet Roma. 4. q̄ promissio non possit accipi, nisi fide. Absolutio autem est promissio remissionis peccatorum. Igitur necessario requirit fidem. Nec uidemus, quomodo dicatur is accipere absoluteionem, qui non assentitur ei. Et quid aliud est non assentiri absoluteioni, quam deum accusare mendacij, si cor dubitet, sentit incerta & inania esse quae promittit deus: Ideo 1. Ioan. 5. scriptū est. Qui non credit deo, mendacem facit eum, quia non credit in testimonium, quod testificatus est deus de filio suo.

Secundo fateri aduersarios existimamus remissionem peccatorum poenitentiae, seu partem, seu finem, seu, ut ipsorum more loquamur, terminum esse ad quem. Ergo id quo accipitur remissio peccatorum, recte additur partibus poenitentiae. Certissimum est autem, etiamsi omnes portae inferorum reclamant, remissionem peccatorum non posse accipi, nisi sola fide quae credit peccata remitti propter Christum, iuxta illud Roma. 3. Quem proposuit deus propitiatorem per fidem, in sanguine ipsius. Item Roma. quinto, per quem accessum habemus per fidem in gratiam &c. Nam conscientia territa nō potest opponere irae dei, opera nostra aut dilectionem nostrā, sed ita demum fit pacata, cum apprehens

Roma. 4.

1. Jo. 5.

Roma. 3. et 5.

T

dit mediatorem Christum, & credit promissionibus propter illū
 donatis. Non enim intelligunt quid sit remissio peccatorum, aut
 quomodo nobis contingat, qui somniant corda pacata fieri, sine
 fide in Christum. Petrus citat ex Esaia, Qui crediderit in eum, nō
 confundetur, Neceſſe eſt igitur confundi hypocritas, confidentes
 ſe accipere remiſſionem peccatorum propter ſua opera, non pro-
 pter Chriſtum. Et Petrus ait in Actis cap. 10. Huic omnes Pro-
 phetae teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum acciper-
 re per nomen eius, omnes qui credunt in eum. Non potuit dici
 magis dilucide, q̄ quod ait per nomē eius. Et addit, Omnes qui
 credunt in eum. Tantum igitur ita accipimus remiſſionem pecca-
 torum, per nomen Chriſti, hoc eſt, propter Chriſtum, nō propter
 ulla noſtra merita atq; opera. Et hoc ita ſit, cum credimus nobis
 remitti peccata propter Chriſtum. Aduerſarij noſtri uociferan-
 tur ſe eſſe eccleſiam, ſe conſenſum eccleſiae ſequi. At Petrus hic in
 noſtra cauſa etiam allegat conſenſum eccleſiae, huic inquit omnes
 Prophetæ perhibent teſtimonium, remiſſionem peccatorum ac-
 cipere per nomen eius &c. Profecto conſenſus Prophetarum iudi-
 candus eſt uniuerſalis eccleſiae conſenſus eſſe. Nec Papæ, nec ec-
 cleſiae concedimus poteſtatem decernendi contra hunc conſen-
 ſum Prophetarū. At Bulla Leonis aperte dānat hūc articulū de
 remiſſione peccatorum, damnant & aduerſarij in conſutatione.
 Qua ex re apparet, qualis ſit eccleſia iudicanda iſtorum, qui non
 ſolum decretis improbant hanc ſententiam, q̄ remiſſionem pecca-
 torum conſequamur fide, non propter opera noſtra, ſed propter
 Chriſtum, ſed etiam iubent eam ui ac ferro abolere. Iubent omni
 genere crudelitatis perdere uiros bonos qui ſic ſentiunt. Sed ha-
 bent magni nominis autores, Scotum, Gabrielem, & ſimiles, di-
 cta Patrum quæ in Decretis truncata citantur. Certe ſi numeran-
 da ſunt teſtimonia, uincūt. Eſt enim maxima turba nugaciſſimo-
 rum ſcriptorum in ſententias, qui tanquam coniuſurati defendunt
 illa figmēta de merito attritionis & operum, & cætera quæ ſupra

Orto. 10.

recitauimus, Sed ne quis multitudine moueatur, non magna auctoritas est in testimonijs posteriorum, qui non genuerunt sua scripta, sed tantum compilatis superioribus, transfuderunt illas opiniones ex alijs libris in alios. Nihil iudicij adhibuerunt, sed ut pedanei senatores taciti comprobauerunt superiorum errores non intellectos. Nos igitur hanc Petri uocem non dubitemus opponere, quamlibet multis legionibus Sententiariorum, quæ allegat consensum Prophetarum. Et accedit testimonium spiritus sancti ad hanc concionem Petri, Sic enim ait textus, Adhuc loquente Petro uerba hæc, Cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebant uerbum. Sciant igitur piæ conscientie, hoc esse mandatum dei, ut credant sibi gratis ignosci propter Christum, non propter opera nostra. Et hoc mandato dei sustentent se aduersus desperationem, & aduersus terrores peccati & mortis. Et hanc sententiam sciant a principio mundi in ecclesia extitisse apud sanctos. Petrus enim clare allegat consensum Prophetarum, & apostolorum scripta testantur eos idem sentire, Nec desunt Patrum testimonia. Nam Bernardus idem dicit uerbis minime obscuris. *Bernardus* Necesse est enim primo omnium credere, quod remissionem peccatorum habere non possis, nisi per indulgentiam dei, sed adde adhuc, ut credas et hoc, quod per ipsum peccata tibi donantur. Hoc est testimonium, quod perhibet spiritus sanctus in corde tuo dicens, Dimissa sunt tibi peccata tua. Sic enim arbitratur Apostolus gratis iustificari hominem per fidem. Hæc Bernardi uerba mirifice illustrant causam nostram, quia non solum requirit ut in genere credamus peccata remitti per misericordiam, sed iubet addere specialem fidem, qua credamus & nobis ipsis remitti peccata. Et docet quomodo certi reddamur de remissione peccatorum, uidelicet cum fide corda eriguntur, & fiunt tranquilla per spiritum sanctum. Quid requirunt amplius aduersarij? Num adhuc audent negare fide nos consequi remissionem peccatorum: aut fidem partem esse poenitentiae?

Tertio. Aduersarij dicunt peccatum ita remitti, quia attritus

T 2

seu contritus elicit actum dilectionis dei, propter hunc actum mere-
 tur accipere remissionem peccatorum. Hoc nihil est nisi legem docere,
 deleto euangelio, & abolita promissione de Christo. Tantum enim
 requirunt legem & nostra opera, quia lex exigit dilectionem.
 Præterea docent confidere, quod remissionem peccatorum consequamur
 propter contritionem & dilectionem. Hoc quid est aliud nisi col-
 locare fiduciam in nostra opera, non in uerbum & promissionem dei de
 Christo. Quod si lex satis est ad consequendam remissionem pec-
 catorum, quid opus est euangelio, quid opus est Christo, si pro-
 pter nostrum opus consequimur remissionem peccatorum? Nos
 contra a lege ad euangelium reuocamus conscientias, & a fiducia
 priorum operum, ad fiduciam promissionis & Christi, quia eu-
 gelium exhibet nobis Christum, & promittit gratis remissionem
 peccatorum propter Christum. Hac promissione iubet nos confi-
 dere, quod propter Christum reconciliemur patri, non propter nostram
 contritionem aut dilectionem. Non enim alius est mediator aut
 propitiator nisi Christus. Nec legem facere possumus, nisi prius
 per Christum reconciliati simus. Et si quid faceremus, tamen sen-
 tiendum est, quod non propter illa opera, sed propter Christum me-
 diatorem & propitiatorem consequimur remissionem peccato-
 rum. Imo contumelia Christi, & euangelij abrogatio est, sentire
 quod remissionem peccatorum propter legem aut aliter consequamur,
 quam fide in Christum. Et hanc rationem supra tractauimus
 de iustificatione, cum diximus, quare profiteamur homines fide
 iustificari non dilectione. Itaque doctrina aduersariorum cum docet
 homines propter contritionem & dilectionem consequi remissionem
 peccatorum, & confidere hac contritione & dilectione, tantum
 est doctrina legis & quidem non intellectæ, sicut Iudæi in uelata
 Moyfi faciem intuebantur. Fingamus enim adesse dilectionem, fin-
 gamus adesse opera, tamen neque dilectio, neque opera possunt esse
 propitiatio pro peccato. Ac ne possunt quidem opponi iræ & iu-
 dicio dei, iuxta illud: Non intrabis in iudicium cum seruo tuo.

quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuēs. Nec debet honos Christi transferri, in nostra opera.

Propter has causas contendit Paulus, q̄ non iustificemur ex lege, & opponit legi promissionem remissionis peccatorum, quæ propter Christum donatur, ac docet nos gratis propter Christum fide accipere remissionem peccatorum. Ad hanc promissionem reuocat nos Paulus a lege. In hanc promissionem iubet intueri, quæ certe irrita erit, si prius lege iustificamur, quam per promissionem, aut si propter nostram iustitiam consequimur remissionem peccatorum. At constat, q̄ ideo nobis data est promissio, ideo exhibitus est Christus, quia legem non possumus facere, Quare necesse est prius nos promissione reconciliari quam legem facimus. Promissio autem tantum fide accipitur. Igitur necesse est contritos apprehendere fide promissionem remissionis peccatorum donatæ propter Christum, ac statuere q̄ gratis propter Christum habeant placatum Patrem. Hæc est sententia Pauli ad Roma. quarto, ubi inquit. Ideo ex fide, ut secundum gratiã firma sit promissio. Et ad Galatas. 3. Cõclusit scriptura omnia sub peccatum, ut promissio ex fide Iesu Christi detur credentibus. Id est, omnes sunt sub peccato, nec possunt aliter liberari, nisi fide apprehendant promissionem remissionis peccatorum. Prius igitur oportet nos fide accipere remissionem peccatorum, quam legem facimus, & si, ut supra dictum est, fidem dilectio sequitur, quia renati spiritum sanctum accipiunt, ideo legem facere incipiunt. Citaremus plura testimonia, nisi obuia essent cuilibet pio lectori in scripturis. Et nos non nimis prolixi esse cupimus, ut facilius hæc causa perspici possit. Neq̄ uero dubium est, quin hæc sit sententia Pauli, quam defendimus, q̄ fide accipiamus remissionem peccatorum propter Christum, q̄ fide mediatorem Christum opponere debeamus iræ Dei, non opera nostra. Nec perturbetur piæ mētes, etiamsi Pauli sententias calumnientur aduersarij, Nihil tam simpliciter dicitur, quod non queat deprauari cauillando. Nos scimus hæc, quã

Roma. 8.

Galat. 3.

T 3.

diximus, ueram & germanam sententiam Pauli esse, scimus hanc nostram sententiam pijs conscientijs firmam consolationem asserere, sine qua nemo consistere in iudicio Dei queat. Itaque repudientur illae Pharisaeae opiniones aduersariorum, quae non accipiamus fide remissionem peccatorum, sed quae oporteat mereri dilectione nostra & operibus, quae dilectionem nostram & opera nostra, irae Dei opponere debeamus. Haec doctrina legis est, non Euangelij, quae fingit prius hominem lege iustificari, quam per Christum reconciliatus sit deo, cum Christus dicat, Sine me nihil potestis facere. Item, Ego sum uitis uera, uos palmites. Verum aduersarij fingunt nos esse palmites, non Christi, sed Moyse. Prius enim uolunt lege iustificari, dilectionem suam & opera offerre deo, quam reconciliantur Deo per Christum, quam sint palmites Christi. Paulus contra contendit legem non posse fieri sine Christo. Ideo promissio prius accipienda est, ut fide reconciliemur Deo, propter Christum, quam legem facimus. Haec satis perspicua esse pijs conscientijs existimamus. Et hinc intelligent, Cur supra professi simus iustificari homines fide, non dilectione, quia oportet nos opponere irae Dei, non nostram dilectionem, aut opera, aut confidere nostra dilectione ac operibus, sed Christum mediatorem. Et prius oportet apprehendere promissionem remissionis peccatorum, quam legem facimus.

Postremo, quando erit pacata conscientia, Si ideo accipimus remissionem peccatorum, quia nos diligimus, aut legem facimus? Semper enim accusabit nos lex, quia nunquam legi Dei satisfacimus, Sicut inquit Paulus. Lex iram operatur. Chrysostomus quaerit de poenitentia, unde certi reddamur, peccata nobis remissa esse. Quaerunt & in sententijs eadem de re aduersarij. Hoc non potest explicari, non possunt conscientiae reddi tranquillae, nisi sciant mandatum Dei esse, & ipsum Euangelium, ut certo statuant propter Christum gratis remitti peccata, nec dubitent sibi remitti. Si quis dubitat, is, ut Iohannes ait, accusat promissionem diuinam.

Chrysostomus

mendacij. Hanc certitudinem fidei nos docemus requiri in Euāgelio. Aduersarij relinquunt conscientias incertas & ambigētes. Nihil autem agunt conscientiaē ex fide, cum perpetuo dubitant, utrum habeant remissionem. Quomodo possunt in hac dubitatione inuocare Deum: quomodo possunt statuere, q̄ exaudiantur? Ita tota uita est sine deo, & sine uero cultu dei. Hoc est quod Paulus inquit, peccatum esse quidquid non fit ex fide. Et quia in hac dubitatione perpetuo uersantur, nūquam experiuntur quid sit fides, Ita fit ut ad extremum ruant in desperationem. Talis est doctrina aduersariorum, doctrina legis, abrogatio Euangelij, doctrina desperationis. Nunc libenter omnibus bonis uiris permitimus iudicium de hoc loco pœnitentiæ, nihil enim habet obscuri, ut pronuncient, utri magis pia & salubria conscientijs docuerint, nos, an aduersarij. Profecto non delectant nos hæc dissensiones in Ecclesia, quare nisi magnas & necessarias causas habere mus dissentendi ab aduersarijs, summa uolūtate taceremus. Nūc cum ipsi manifestam ueritatem damnent, nō est integrum nobis deserere causam, non nostram, sed Christi & Ecclesiæ.

Diximus quas ob causas posuerimus has duas partes pœnitentiæ contritionem & fidem. Idq; hoc fecimus libentius, quia circumferuntur multa dicta de pœnitentiā quæ truncata citantur ex Patribus, quæ ad obscurandam fidem detorserunt aduersarij. Talia sunt, Pœnitentiā est mala præterita plāgere, & plangēda iterum non committere. Item, Pœnitentiā est quædā dolētis uindicta, puniens in se quod dolet se commisisse. In his dictis nulla fit mentio fidei, Ac ne in scholis quidem, cum interpretantur, aliquid de fide additur. Quare nos eam, ut magis conspici doctrina fidei posset, inter partes pœnitentiæ numerauimus. Nam illa dicta, quæ contritionem aut bona opera requirunt, & nullam fidei iustificantis mentionem faciunt, periculosa esse, res ipsa ostēdit. Et merito desiderari prudentia in istis potest, qui centones illos sententiarum & decretorum congegesserunt, Nam cum Pa

pœnitentiā est

Tertullianus

tres alias de alia parte poenitentiae loquantur, non tantum de una parte, sed de utraque, hoc est, de contritione & fide, excerpte & coniungere sententias profuisset. Nam Tertullianus egregie de fide loquitur, amplificans iusiurandum illud apud Prophetam. *Viuo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & uiuat.* Quia enim iurat Deus, nolle se mortem peccatoris, ostendit requiri fidem, ut iuranti credamus, & certo statuamus eum nobis ignoscere. Magna debet esse autoritas apud nos promissionum diuinarum per sese. At haec promissio etiam iureiurando confirmata est. Quare si quis non statuit sibi ignosci, is negat Deum uerum iurasse, qua blasphemia atrocior nulla excogitari potest. Sic enim ait Tertullianus. *Inuitat premio salutem, iurans etiam, Viuo dicens, cupit sibi credi. O beatos quorum causa iurat Deus. O miserimos, si nec iuranti Domino credimus.* Atque hic sciendum est, quod haec fides debeat sentire, quod gratis nobis ignoscat Deus propter Christum, propter suam promissionem, non propter nostra opera, contritionem, confessionem, satisfactionem aut dilectionem. Nam si fides nitatur his operibus, statim fit incerta, quia conscientia pauca uidet haec opera indigna esse. Ideo praclare ait Ambrosius de poenitentia. *Ergo & agenda poenitentiam, & tribuendam ueniam credere nos conuenit, ut ueniam tamen tanquam ex fide speremus, tanquam ex syngrapha fides impetrat.* Item fides est quae peccata nostra cooperit. Extant itaque sententiae apud Patres, non solum de contritione & operibus, sed etiam de fide. Verum aduersarij, cum neque naturam poenitentiae intelligant, neque sermonem Patrum, excerptunt dicta de parte poenitentiae, uidelicet de operibus, Alibi dicta de fide, cum non intelligunt, praetereunt.

DE CONFESSIONE ET
SATISFACTIONE.

Boni